

23.09.2013

Stj/1

§ 1026

Lausunto toimiva lastensuojelu -selvitysryhmän raportista ja lastensuojelun laatusuositusluonnoksesta

HEL 2013-009652 T 05 02 00

STM071:00/2012

Päätös

Kaupunginhallitus päätti antaa sosiaali- ja terveysministeriölle seuraavan lausunnon selvitysryhmän loppuraportista ja lastensuojelun laatusuositusluonnoksesta:

Toimiva lastensuojelu loppuraportti (STM 2013:19)

Selvitysryhmä katsoo, että toiminnan parantamista tarvitaan kaikilla tasoilla: asiakastyössä, koulutuksessa, toiminnan ohjauksessa ja kansallisessa johtamisessa. Puutteiden korjaamiseksi selvitysryhmä ehdottaa yhteensä 54 lastensuojelua kehittävää toimenpidettä.

Lastensuojelun toimintaympäristö on muuttunut viime vuosina. Asiakasmäärät ovat kasvaneet voimakkaasti erityisesti nuorten kohdalla. Vanhempien vakavat päihde- ja mielenterveysongelmat ovat edelleen yleistyneet.

Toimenpide-ehdotuksissa korostetaan viranomaisten välisen yhteistyön välttämättömyyttä ja jatkuvuutta koko lastensuojelun asiakkuuden ajan. Yhteistyössä tulee varmistaa laatu, rakenteet ja selkeä työn- ja vastuunjako. Ehdotus tietojen vaihdon ja salassapitoa koskevien säännösten yhtenäistämisestä, yksinkertaistamisesta ja selkeyttämisestä sekä valtakunnallisen koulutuksen järjestämisestä on kannatettava.

Kaupunginhallituksen näkemyksen mukaan lastensuojelulakia tulee muuttaa niin, että ilmoitusvelvolliset viranomaiset ja ammattihenkilöt ovat velvollisia tekemään ilmoituksen suoraan poliisille, jos on syytä epäillä, että lapsi on joutunut henkeen tai terveyteen kohdistuneen rikoksen uhriksi. Nykyinen käytäntö, jossa ilmoitus tehdään lastensuojeluviranomaisten kautta muissa kuin seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvissä epäilyissä, ei ole tarkoituksenmukainen eikä lapsen edun mukainen.

Lasten ja vanhempien osallisuuden vahvistaminen on lastensuojelussa tärkeää. Helsingissä toimii useita lastensuojelun kokemusasiantuntijaryhmiä, joilla on ollut annettavaa lastensuojelun kehittämiseen. Työmuoto on vakiintunut ja laajeneva.

Kaupunginhallitus kannattaa selvitysryhmän ehdotusta nykyistä yhtenäisemmistä arviointimenetelmistä ja toimintamalleista lastensuojelutyön keskeisiin arviointivaiheisiin. Myös yhtenäisten palvelutarpeen arviointikriteerien kokoaminen on kannatettavaa yhtenäisen toiminnan varmistamiseksi ja valtakunnallisesti vertailukelpoisten tietojen saamiseksi. Keskeisten rekisterinpitäjien yhteistyö ja tiedonkeruuta tukeva lainsäädäntö parantavat edellytyksiä vaikuttaville ja kustannustehokkaiden palveluille.

Lastensuojelutyöhön on jo pitkään ollut vaikeuksia saada päteviä sosiaalityöntekijöitä. Tämän vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista entisestään lisätä muodollisia pätevyysvaatimuksia lastensuojelutyöhön, vaan lastensuojelun erityisyys tulee ottaa huomioon jo sosiaalityön peruskoulutuksessa ja sen jälkeen työelämän täydennyskoulutuksessa. Työelämän aikana täydennyskoulutus lisää tarvittavaa osaamista ja sitouttaa työntekijöitä. Sosiaalityön yliopistollisia koulutuspaikkoja tulisi lisätä ja näin osaltaan varmistaa pätevän henkilöstön saatavuus lastensuojeluun. Kunnissa on tärkeää kohdentaa pätevien sosiaalityöntekijöiden resurssia nimenomaan lastensuojelutyöhön

Lastensuojelussa on joskus tilanteita, joissa pysyvä huostaanotto voisi olla vaihtoehto lapsen elämäntilanteen rauhoittamiseen. Vanhempien toistuvat hakemukset huostaanoton lopettamisesta ja nuoren paluusta kotiin vaikeuttavat lapsen elämää tilanteessa, jossa kotiin paluun vaihtoehtoa ei ole. Kaupunginhallitus toteaa, että pysyvä huostaanotto on kaiken kaikkiaan vaikea ja moniulotteinen asia, joka edellyttää laajaa keskustelua.

Helsingissä kaikille alle 25-vuotiaille nuorille on turvattu lastensuojelun asiakkuudesta riippumatta sosiaalityöntekijän ammatillinen tuki. Myös monilla muilla kuin lastensuojelun asiakkaana olleilla nuorilla on vaikeuksia itsenäisessä selviytymisessä ja tukea tulee kohdentaa tasapuolisesti kaikille apua tarvitseville.

Selvitysryhmä esittää, että lasten ja perheiden palveluissa ja lastensuojelussa tavoitteeksi asetetaan lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen kokonaisuutena ja ehkäisevää työtä koskevat säännökset siirretään lastensuojelulaista peruspalveluja koskeviin lakeihin. Lastensuojelulaki korostaa kunnan velvollisuutta järjestää tukea ja erityistä tukea lapselle ja perheelle erityisesti peruspalveluissa ja jo ennen kuin lapsi on lastensuojelun asiakkaana. Myös velvoite kehittää lasten ja perheiden palveluja ja lastensuojelua kokonaisuutena sisältyy lastensuojelulakiin. Tältä osin ei nähdä erityistä tarvetta muuttaa voimassa olevaa lastensuojelulakia, mutta perheiden hyvinvoinnin edistämisen ja ehkäisevän työn velvoitteen lisääminen on

tarpeen myös lasten, nuorten ja perheiden peruspalveluja säätelevään lainsäädäntöön.

Kaupunginhallitus katsoo, että Helsingissä ei ole tarvetta siirtää erityisen vaativia lastensuojelun asiakkuuksia erityisvastuualueen tasolla toimivan moniammatillisen osaamiskeskuksen tehtäväksi. Sitä vastoin erityisvastuualueen tasolla toimiva lastensuojelun moniammatillinen osaamiskeskus, johon keskitetään lastensuojelutyön moniammatillista kehittämistä, koulutusta sekä hoito- ja kuntoutuspalveluita, on tutkimisen arvioinen ehdotus. Samalla on varmistettava, että Erva-alueen osaamiskeskuksen ja käytännön työelämän yhteistyö on organisoitu molempia osapuolia hyödyttävällä tavalla.

Selvitysryhmä esittää useita laki- ja asetusmuutoksia. Monet ehdotuksista liittyvät jo valmisteilla oleviin lakiesityksiin. Kaupunginhallitus korostaa, että kunnan tehtäviä ei tule tarpeettomasti lainsäädännöllä lisätä.

Lastensuojelun laatusuositukset (STM 2013:20)

Kaupunginhallitus pitää luonnosta lastensuojelun laatusuosituksiksi kattavana lähtökohtana laadukkaan lastensuojelun toteutumiselle. Tärkeää on erityisesti toimiva yhteistyö kaupungin eri toimijoiden kesken. Yhdessä luodut rakenteet ja sopimukset sekä yhteisesti sovitut toimintatavat edistävät lapsen ja perheen edun parasta mahdollista toteutumista, kuten raportissa todetaan.

Laatusuositusluonnoksessa korostetaan kokemusta osallisuudesta ja aidosta yhteistyöstä sekä vastuuta huolehtia palvelujen ja tuen saannista.

Luonnos lastensuojelun laatusuosituksiksi nostaa keskeiseksi välittävän vuorovaikutuksen sekä lapsi- ja perhelähtöisyyden. Myös Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen hyväksymässä strategiassa korostetaan lapsen tapaamista erityisesti lapsen omassa elinympäristössä.

Selvitysryhmän alatyöryhmä esittää vaikuttavan lastensuojelutyön avaimina osallisuutta, lapselle vastuussa olevaa yhteistyötä, osaava työyhteisöä lastensuojelun perustana, riittävästi osaavia ammattilaisia, yhteistä palvelujärjestelmää ja moniulotteista arviointia.

Osallisuus

Laatusuositusluonnoksessa korostetaan, että osallisuuden edellytyksenä on lapsen ja lastensuojelun työntekijän välille syntyvä aito mahdollisuus jatkuvaan ja luottamukselliseen

vuorovaikutussuhteeseen. Asiakasprosessin pilkkomista pidetään tästä näkökulmasta haitallisena.

Lastensuojelutehtävien hoito lain edellyttämällä tavalla on toteutettu Helsingissä niin, että lastensuojeluprosessi on jaettu vastuusosiaalityön kannalta eri osiin: lastensuojelutarpeen selvitys (sisältää lastensuojeluilmoitusten käsittelyn ja lastensuojelutarpeen selvitykset), avohuollon sosiaalityö ja sijoituksen aikainen sosiaalityö. Tähän työnjakoon on päädytty viime vuosien kehittämistyön tuloksena ja viimeiset työnjaon ja rakenteiden muutokset tehtiin uuden sosiaali- ja terveystieteiden aloittaessa 1.1.2013. Nykyisellä työnjaolla ja työn organisoinnilla taataan sekä osaaminen erityistä osaamista vaativassa lastensuojelutyössä että työn hallittavuus. Tehdyillä ratkaisulla halutaan varmistaa lastensuojelutyön laatu kaikissa asiakasprosessin vaiheissa.

Työntekijän vaihtuessa on tärkeää, että asiakkuus vaihdetaan saattaen, varmistetaan asiakkaan osallisuus ja oikea tiedonkulku. Asiakkaan tulee kokea, että hänen asiakasprosessinsa jatkuu, vaikka työntekijä vaihtuu. Työntekijän asiantuntemus on asiakkaan kannalta tärkein laatutekijä.

Toteutetun työnjaon seurauksena Helsingissä lastensuojeluilmoitusten ja lastensuojelutarpeen selvitysten käsittelyajat on saatu lain edellyttämälle tasolle. Lastensuojelutarpeen selvityksen valmistuttua asiakkuuksista päättyi 52 % vuonna 2012 (Kuusikko-selvityksen raporttiluonnos v. 2012). Laadukas ja asiantunteva lastensuojelutarpeen selvitys on osoittautunut usein riittäväksi tuen muodoksi lapsen ja perheen elämässä.

Lapselle vastuussa oleva yhteistyö

Laatusuosituksissa korostetaan lakisääteisen asiantuntijaryhmän merkitystä ja sen jokaisen jäsenen roolia lapsen asioissa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijällä tulee työssään olla mahdollisuus moniammatilliseen konsultaatioon hyvin matalalla kynnyksellä.

Lapsen avun ja tuen tarve ei poistu lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen, vaan viranomaisyhteistyön tulee tiivistyä. On välttämätöntä, että lastensuojeluilmoituksen tehnyt viranomainen saa tiedon lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisesta. On tärkeää, että ilmoituksen tehnyt viranomainen osallistuu lastensuojelutarpeen selvittämiseen, koska ilmoittaja on tavannut lasta usein ja pitkään sekä tietää tämän elämäntilanteen.

Jokainen yhteistyötaho vastaa siitä, että lastensuojeluasiakkaat ja heidän vanhempansa saavat tarvitsemansa palvelut ja avun. Lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen tai hänen vanhempiansa

tuen tarve tulee priorisoida kiireelliseksi kaikissa perus- ja erityispalveluissa.

Osaava työyhteisö lastensuojelun perustana

Lapsen tarvitsemat palvelut on tarkoituksenmukaista järjestää selvitysryhmän esityksen mukaisesti lapsen tarpeiden mukaisesti ja tilanteen korjaamiseen edellytettävän osaamisen mukaisesti porrastettuna; peruspalvelut, konsultoiva tuki peruspalvelun työntekijöille ja lastensuojelun tuottamat viimesijaiset, korjaavat palvelut.

Merkittävä asia on, miten hyvin lapset ja vanhemmat tulevat kohdatuiksi ja saavat tukea normaalissa toimintaympäristössään, esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Lapset viettävät ison osan päivästä peruspalveluissa, joissa lapsen ongelmien havaitsemiseen on parhaat mahdollisuudet. Jos peruspalvelut toimivat hyvin, paine lastensuojeluun vähenee.

Varhaiskasvatustoimessa ja opetustoimessa eri toimijoiden yhteistyö on erityisen tärkeää. Yhdessä luodut rakenteet, sopimukset ja toimintatavat edistävät lapsen ja perheen edun toteutumista parhaalla mahdollisella tavalla. Lapsen kouluun siirtyminen on keskeinen nivelvaihe, johon on syytä kiinnittää huomiota mm. oppilashuollossa.

Luonnoksessa laatusuosituksiksi esitetään, että viimesijaisessa, korjaavan lastensuojelun työyhteisössä on käytettävissä lastensuojelun sosiaalityön asiantuntijuuden lisäksi juridista, psykologista, psykiatrista ja pedagogista osaamista. Erityisesti juridiset kysymykset nousevat jatkuvasti esiin nykyisessä lastensuojelutyössä ja juridisen asiantuntemuksen turvaaminen on välttämätöntä. Helsingissä lastensuojelun työyhteisöissä korostuu sosiaalialan osaaminen, mutta myös muiden ammattiryhmien työskentelystä on hyviä kokemuksia. Lastensuojelussa on mahdollista muuttaa nykyistä tehtävärakennetta niin, että lastensuojelun työyhteisöihin, esimerkiksi lastensuojelun perhetyöhön, rekrytoidaan myös muiden alojen ammattilaisia, mikäli se arvioidaan tarkoituksenmukaiseksi..

Lastensuojelun asiakaskunta on muuttunut haastavammaksi ja siksi eri ammattiosajien tukea ja palveluita on oltava joustavasti ja riittävässä määrin käytettävissä lastensuojelun avohuollon apuna lapsen ja vanhempien kuntoutumisprosessissa. Yhteistyömuotoja ja yhteistyötä on tarpeen lisätä erityisesti nuorten ja vanhempien päihdehuollon ja mielenterveyspalvelujen kanssa. Kiireellisten sijoitusten suurin syy oli Helsingissä tammikuusta kesäkuuhun 2013 nuorten ja vanhempien päihdeongelmat (26 %:lla ensisijainen syy). Lasten psyykkiset ongelmat olivat myös hyvin yleisiä (14 %:lla ensisijainen syy). Yhteistyö ja yhteinen kehittäminen lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa on myös

23.09.2013

Stj/1

jatkossa välttämätöntä, jotta lastensuojelu ei joudu paikkaamaan ja korvaamaan terveydenhuoltojärjestelmän puutteita.

Riittävästi osaavia ammattilaisia

Lasten tilanteiden arviointi, huostaanottojen ja päätösten sekä lausuntojen ja selvitysten valmistelu vie paljon resursseja sosiaalityössä. Kannatettava suositus on, että vähintään puolet lastensuojelun sosiaalityöntekijän työajasta kohdistuu välittömään asiakastyöhön, lapsen ja perheen kohtaamiseen ja vuorovaikutustyöhön.

Kaupunginhallitus kannattaa suositusta, jonka mukaan lainsäädännössä ei määritellä sitovaa henkilöstömitoitusta lastensuojeluun. Asiakkaita tulee tukea asiakastilanteen ja lapsen sekä perheen tuen tarpeen mukaisesti. Tuen tarve vaihtelee asiakasprosessin eri vaiheissa. Tuntimääräisesti ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista määritellä asiakasprosessiin käytettävää aikaa.

Kustannus- ja henkilöstövaikutuksia ei ole arvioitu. Hallitusohjelman mukaan kuntien velvoitteita ja kuntatalouden kustannuspaineita ei lisätä. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen suunnitellut leikkaukset ovat tällä hetkellä suurempia kuin sosiaali- ja terveystalouden kehittämiseen ja lainsäädäntömuutoksiin varatut lisäykset. Lastensuojelun kehittämiseen kohdennetut määrärahat eivät tosiasiallisesti näy kuntataloudessa resurssillisäyksinä.

Terveysvaikutusten arviointi

Terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi toimivat peruspalvelut ovat keskeisessä asemassa. Perheiden hyvinvoinnin edistämisen ja ehkäisevän työn veloitteen sisällyttämisellä lastensuojelulain lisäksi myös lasten, nuorten ja perheiden peruspalveluja säätelevään lainsäädäntöön voidaan olettaa olevan myönteisiä terveys- ja hyvinvointivaikutuksia.

Haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja perheet

Selvityksessä esitetään, että STM:n tulisi asettaa työryhmä selvittämään maahanmuuttajataustaisten perheiden ja lasten erityisiä tarpeita ja niiden ottamista huomioon lastensuojelussa. Kaupunginhallitus pitää selvityksen tekemistä tarpeellisena.

Käsittely

Vastaehdotus:

Sirpa Puhakka: Lisäys kohta 10, 1. virkkeen jälkeen: Raportissa esitetään jälkihuollon ikärajan nostamista 25 vuoteen. Tämä muutos on harkitsemisen arvoinen.

23.09.2013

Stj/1

Kannattajat: Sirkku Ingervo

Vastaehdotus:

Sirpa Puhakka: Lisätään kohta 34:

Otsikko: Haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja perheet

Teksti: Selvityksessä esitetään, että STM:n tulisi asettaa työryhmä selvittämään maahanmuuttajataustaisten perheiden ja lasten erityisiä tarpeita ja niiden ottamista huomioon lastensuojelussa.

Kaupunginhallitus pitää selvityksen tekemistä tarpeellisena.

Kannattajat: Emma Kari

1. äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Lisäys kohta 10, 1. virkkeen jälkeen: Raportissa esitetään jälkihuollon ikärajan nostamista 25 vuoteen. Tämä muutos on harkitsemisen arvoinen.

Jaa-äännet: 10

Jussi Halla-aho, Arja Karhuvaara, Emma Kari, Tuuli Kousa, Seija Muurinen, Lasse Männistö, Hannu Oskala, Marcus Rantala, Tatu Rauhamäki, Laura Rissanen

Ei-äännet: 5

Jorma Bergholm, Sirkku Ingervo, Osku Pajamäki, Sirpa Puhakka, Tarja Tenkula

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Äänin 10 - 5 kaupunginhallitus hyväksyi esittelijän ehdotuksen.

2. äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Lisätään kohta 34: Otsikko: Haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja perheet

Teksti: Selvityksessä esitetään, että STM:n tulisi asettaa työryhmä selvittämään maahanmuuttajataustaisten perheiden ja lasten erityisiä

23.09.2013

Stj/1

tarpeita ja niiden ottamista huomioon lastensuojelussa.
Kaupunginhallitus pitää selvityksen tekemistä tarpeellisena.

Jaa-äännet: 4

Jussi Halla-aho, Seija Muurinen, Lasse Männistö, Tatu Rauhamäki

Ei-äännet: 11

Jorma Bergholm, Sirkku Ingervo, Arja Karhuvaara, Emma Kari, Tuuli Kousa, Hannu Oskala, Osku Pajamäki, Sirpa Puhakka, Marcus Rantala, Laura Rissanen, Tarja Tenkula

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Äänin 11 - 4 kaupunginhallitus hyväksyi jäsen Puhakan vastaehdotuksen.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Laura Rätty

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö toimiva lastensuojelu -selvitysryhmän loppuraportista
- 2 Lausuntopyyntö työryhmän esityksestä lastensuojelun laatusuosituksiksi
- 3 HEL 2013-009652 ministeriön lausuntopyyntö

Otteet

Ote

Sosiaali- ja terveysministeriö

Otteen liitteet

Muutoksenhakukielto, valmistelu

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättäne antaa sosiaali- ja terveysministeriölle seuraavan lausunnon selvitysryhmän loppuraportista ja lastensuojelun laatusuositusluonnoksesta:

Toimiva lastensuojelu loppuraportti (STM 2013:19)

Selvitysryhmä katsoo, että toiminnan parantamista tarvitaan kaikilla tasoilla: asiakastyössä, koulutuksessa, toiminnan ohjauksessa ja kansallisessa johtamisessa. Puutteiden korjaamiseksi selvitysryhmä ehdottaa yhteensä 54 lastensuojelua kehittävää toimenpidettä.

Lastensuojelun toimintaympäristö on muuttunut viime vuosina. Asiakasmäärät ovat kasvaneet voimakkaasti erityisesti nuorten kohdalla. Vanhempien vakavat päihde- ja mielenterveysongelmat ovat edelleen yleistyneet.

Toimenpide-ehdotuksissa korostetaan viranomaisten välisen yhteistyön välttämättömyyttä ja jatkuvuutta koko lastensuojelun asiakkuuden ajan. Yhteistyössä tulee varmistaa laatu, rakenteet ja selkeä työn- ja vastuunjako. Ehdotus tietojen vaihdon ja salassapitoa koskevien säännösten yhtenäistämistä, yksinkertaistamisesta ja selkeyttämisestä sekä valtakunnallisen koulutuksen järjestämisestä on kannatettava.

Kaupunginhallituksen näkemyksen mukaan lastensuojelulakia tulee muuttaa niin, että ilmoitusvelvolliset viranomaiset ja ammattihenkilöt ovat velvollisia tekemään ilmoituksen suoraan poliisille, jos on syytä epäillä, että lapsi on joutunut henkeen tai terveyteen kohdistuneen rikoksen uhriksi. Nykyinen käytäntö, jossa ilmoitus tehdään lastensuojeluviranomaisten kautta muissa kuin seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvissä epäilyissä, ei ole tarkoituksenmukainen eikä lapsen edun mukainen.

Lasten ja vanhempien osallisuuden vahvistaminen on lastensuojelussa tärkeää. Helsingissä toimii useita lastensuojelun kokemusasiantuntijaryhmiä, joilla on ollut annettavaa lastensuojelun kehittämiseen. Työmuoto on vakiintunut ja laajeneva.

Kaupunginhallitus kannattaa selvitysryhmän ehdotusta nykyistä yhtenäisemmistä arviointimenetelmistä ja toimintamalleista lastensuojelutyön keskeisiin arviointivaiheisiin. Myös yhtenäisten palvelutarpeen arviointikriteerien kokoaminen on kannatettavaa yhtenäisen toiminnan varmistamiseksi ja valtakunnallisesti vertailukelpoisten tietojen saamiseksi. Keskeisten rekisterinpitäjien yhteistyö ja tiedonkeruuta tukeva lainsäädäntö parantavat edellytyksiä vaikuttaville ja kustannustehokkaiden palveluille.

Lastensuojelutyöhön on jo pitkään ollut vaikeuksia saada päteviä sosiaalityöntekijöitä. Tämän vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista entisestään lisätä muodollisia pätevyysvaatimuksia lastensuojelutyöhön, vaan lastensuojelun erityisyys tulee ottaa huomioon jo sosiaalityön peruskoulutuksessa ja sen jälkeen työelämän täydennyskoulutuksessa. Työelämän aikana täydennyskoulutus lisää tarvittavaa osaamista ja sitouttaa työntekijöitä. Sosiaalityön yliopistollisia koulutuspaikkoja tulisi lisätä ja näin osaltaan varmistaa pätevän henkilöstön saatavuus lastensuojeluun. Kunnissa on tärkeää kohdentaa pätevien sosiaalityöntekijöiden resurssia nimenomaan lastensuojelutyöhön.

Lastensuojelussa on joskus tilanteita, joissa pysyvä huostaanotto voisi olla vaihtoehto lapsen elämäntilanteen rauhoittamiseen. Vanhempien toistuvat hakemukset huostaanoton lopettamisesta ja nuoren paluusta kotiin vaikeuttavat lapsen elämää tilanteessa, jossa kotiin paluun vaihtoehtoa ei ole. Kaupunginhallitus toteaa, että pysyvä huostaanotto on kaiken kaikkiaan vaikea ja moniulotteinen asia, joka edellyttää laajaa keskustelua.

Helsingissä kaikille alle 25-vuotiaille nuorille on turvattu lastensuojelun asiakkuudesta riippumatta sosiaalityöntekijän ammatillinen tuki. Myös monilla muilla kuin lastensuojelun asiakkaana olleilla nuorilla on vaikeuksia itsenäisessä selviytymisessä ja tukea tulee kohdentaa tasapuolisesti kaikille apua tarvitseville.

Selvitysryhmä esittää, että lasten ja perheiden palveluissa ja lastensuojelussa tavoitteeksi asetetaan lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen kokonaisuutena ja ehkäisevää työtä koskevat säännökset siirretään lastensuojelulaista peruspalveluja koskeviin lakeihin. Lastensuojelulaki korostaa kunnan velvollisuutta järjestää tukea ja erityistä tukea lapselle ja perheelle erityisesti peruspalveluissa ja jo ennen kuin lapsi on lastensuojelun asiakkaana. Myös velvoite kehittää lasten ja perheiden palveluja ja lastensuojelua kokonaisuutena sisältyy lastensuojelulakiin. Tältä osin ei nähdä erityistä tarvetta muuttaa voimassa olevaa lastensuojelulakia, mutta perheiden hyvinvoinnin edistämisen ja ehkäisevän työn velvoitteen lisääminen on tarpeen myös lasten, nuorten ja perheiden peruspalveluja säätelevään lainsäädäntöön.

Kaupunginhallitus katsoo, että Helsingissä ei ole tarvetta siirtää erityisen vaativia lastensuojelun asiakkuuksia erityisvastuualueen tasolla toimivan moniammatillisen osaamiskeskuksen tehtäväksi. Sitä vastoin erityisvastuualueen tasolla toimiva lastensuojelun moniammatillinen osaamiskeskus, johon keskitetään lastensuojelutyön moniammatillista kehittämistä, koulutusta sekä hoito- ja kuntoutuspalveluita, on tutkimisen arvioinen ehdotus. Samalla on varmistettava, että Erva-alueen osaamiskeskuksen ja käytännön työelämän yhteistyö on organisoitu molempia osapuolia hyödyttävällä tavalla.

Selvitysryhmä esittää useita laki- ja asetusmuutoksia. Monet ehdotuksista liittyvät jo valmisteilla oleviin lakiesityksiin. Kaupunginhallitus korostaa, että kunnan tehtäviä ei tule tarpeettomasti lainsäädännöllä lisätä.

Lastensuojelun laatusuositukset (STM 2013:20)

Kaupunginhallitus pitää luonnosta lastensuojelun laatusuosituksiksi kattavana lähtökohtana laadukkaan lastensuojelun toteutumiselle.

Tärkeää on erityisesti toimiva yhteistyö kaupungin eri toimijoiden kesken. Yhdessä luodut rakenteet ja sopimukset sekä yhteisesti sovitut toimintatavat edistävät lapsen ja perheen edun parasta mahdollista toteutumista, kuten raportissa todetaan.

Laatusuosituluonnoksessa korostetaan kokemusta osallisuudesta ja aidosta yhteistyöstä sekä vastuuta huolehtia palvelujen ja tuen saannista.

Luonnos lastensuojelun laatusuositukseksi nostaa keskeiseksi välittävän vuorovaikutuksen sekä lapsi- ja perhelähtöisyyden. Myös Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen hyväksymässä strategiassa korostetaan lapsen tapaamista erityisesti lapsen omassa elinympäristössä.

Selvitysryhmän alatyöryhmä esittää vaikuttavan lastensuojelutyön avaimina osallisuutta, lapselle vastuussa olevaa yhteistyötä, osaava työyhteisöä lastensuojelun perustana, riittävästi osaavia ammattilaisia, yhteistä palvelujärjestelmää ja moniulotteista arviointia.

Osallisuus

Laatusuosituluonnoksessa korostetaan, että osallisuuden edellytyksenä on lapsen ja lastensuojelun työntekijän välille syntyvä aito mahdollisuus jatkuvaan ja luottamukselliseen vuorovaikutussuhteeseen. Asiakasprosessin pilkkomista pidetään tästä näkökulmasta haitallisena.

Lastensuojelutehtävien hoito lain edellyttämällä tavalla on toteutettu Helsingissä niin, että lastensuojeluprosessi on jaettu vastuusosiaalityön kannalta eri osiin: lastensuojelutarpeen selvitys (sisältää lastensuojeluilmoitusten käsittelyn ja lastensuojelutarpeen selvitykset), avohuollon sosiaalityö ja sijoituksen aikainen sosiaalityö. Tähän työnjakoon on päädytty viime vuosien kehittämistyön tuloksena ja viimeiset työnjaon ja rakenteiden muutokset tehtiin uuden sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen aloittaessa 1.1.2013. Nykyisellä työnjaolla ja työn organisoinnilla taataan sekä osaaminen erityistä osaamista vaativassa lastensuojelutyössä että työn hallittavuus. Tehdyillä ratkaisulla halutaan varmistaa lastensuojelutyön laatu kaikissa asiakasprosessin vaiheissa.

Työntekijän vaihtuessa on tärkeää, että asiakkuus vaihdetaan saattaen, varmistetaan asiakkaan osallisuus ja oikea tiedonkulku. Asiakkaan tulee kokea, että hänen asiakasprosessinsa jatkuu, vaikka työntekijä vaihtuu. Työntekijän asiantuntemus on asiakkaan kannalta tärkein laatutekijä.

Toteutetun työnjaon seurauksena Helsingissä lastensuojeluilmoitusten ja lastensuojelutarpeen selvitysten käsittelyajat on saatu lain edellyttämälle tasolle. Lastensuojelutarpeen selvityksen valmistuttua asiakkuuksista päättyi 52 % vuonna 2012 (Kuusikko-selvityksen raporttiluonnos v. 2012). Laadukas ja asiantunteva lastensuojelutarpeen selvitys on osoittautunut usein riittäväksi tuen muodoksi lapsen ja perheen elämässä.

Lapselle vastuussa oleva yhteistyö

Laatusuosituksissa korostetaan lakisääteisen asiantuntijaryhmän merkitystä ja sen jokaisen jäsenen roolia lapsen asioissa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijällä tulee työssään olla mahdollisuus moniammatilliseen konsultaatioon hyvin matalalla kynnyksellä.

Lapsen avun ja tuen tarve ei poistu lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen, vaan viranomaisyhteistyön tulee tiivistyä. On välttämätöntä, että lastensuojeluilmoituksen tehnyt viranomainen saa tiedon lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisesta. On tärkeää, että ilmoituksen tehnyt viranomainen osallistuu lastensuojelutarpeen selvittämiseen, koska ilmoittaja on tavannut lasta usein ja pitkään sekä tietää tämän elämäntilanteen.

Jokainen yhteistyötaho vastaa siitä, että lastensuojeluasiakkaat ja heidän vanhempansa saavat tarvitsemansa palvelut ja avun. Lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen tai hänen vanhempiansa tuen tarve tulee priorisoida kiireelliseksi kaikissa perus- ja erityispalveluissa.

Osaava työyhteisö lastensuojelun perustana

Lapsen tarvitsemat palvelut on tarkoituksenmukaista järjestää selvitysryhmän esityksen mukaisesti lapsen tarpeiden mukaisesti tilanteen korjaamiseen edellytettävän osaamisen mukaisesti porrastettuna; peruspalvelut, konsultoiva tuki peruspalvelun työntekijöille ja lastensuojelun tuottamat viimesijaiset, korjaavat palvelut.

Merkittävä asia on, miten hyvin lapset ja vanhemmat tulevat kohdatuiksi ja saavat tukea normaalissa toimintaympäristössään, esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Lapset viettävät ison osan päivästä peruspalveluissa, joissa lapsen ongelmien havaitsemiseen on parhaat mahdollisuudet. Jos peruspalvelut toimivat hyvin, paine lastensuojeluun vähenee.

Varhaiskasvatustoimessa ja opetustoimessa eri toimijoiden yhteistyö on erityisen tärkeää. Yhdessä luodut rakenteet, sopimukset ja toimintatavat edistävät lapsen ja perheen edun toteutumista parhaalla

mahdollisella tavalla. Lapsen kouluun siirtyminen on keskeinen nivelvaihe, johon on syytä kiinnittää huomiota mm. oppilashuollossa.

Luonnoksessa laatusuosituksiksi esitetään, että viimesijaisessa, korjaavan lastensuojelun työyhteisössä on käytettävissä lastensuojelun sosiaalityön asiantuntijuuden lisäksi juridista, psykologista, psykiatrista ja pedagogista osaamista. Erityisesti juridiset kysymykset nousevat jatkuvasti esiin nykyisessä lastensuojelutyössä ja juridisen asiantuntemuksen turvaaminen on välttämätöntä. Helsingissä lastensuojelun työyhteisöissä korostuu sosiaalialan osaaminen, mutta myös muiden ammattiryhmien työskentelystä on hyviä kokemuksia. Lastensuojelussa on mahdollista muuttaa nykyistä tehtävärakennetta niin, että lastensuojelun työyhteisöihin, esimerkiksi lastensuojelun perhetyöhön, rekrytoidaan myös muiden alojen ammattilaisia, mikäli se arvioidaan tarkoituksenmukaiseksi..

Lastensuojelun asiakaskunta on muuttunut haastavammaksi ja siksi eri ammattiosajien tukea ja palveluita on oltava joustavasti ja riittävässä määrin käytettävissä lastensuojelun avohuollon apuna lapsen ja vanhempien kuntoutumisprosessissa. Yhteistyömuotoja ja yhteistyötä on tarpeen lisätä erityisesti nuorten ja vanhempien päihdehuollon ja mielenterveyspalvelujen kanssa. Kiireellisten sijoitusten suurin syy oli Helsingissä tammikuusta kesäkuuhun 2013 nuorten ja vanhempien päihdeongelmat (26 %:lla ensisijainen syy). Lasten psyykkiset ongelmat olivat myös hyvin yleisiä (14 %:lla ensisijainen syy). Yhteistyö ja yhteinen kehittäminen lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa on myös jatkossa välttämätöntä, jotta lastensuojelu ei joudu paikkaamaan ja korvaamaan terveydenhuoltojärjestelmän puutteita.

Riittävästi osaavia ammattilaisia

Lasten tilanteiden arviointi, huostaanottojen ja päätösten sekä lausuntojen ja selvitysten valmistelu vie paljon resursseja sosiaalityössä. Kannatettava suositus on, että vähintään puolet lastensuojelun sosiaalityöntekijän työajasta kohdistuu välittömään asiakastyöhön, lapsen ja perheen kohtaamiseen ja vuorovaikutustyöhön.

Kaupunginhallitus kannattaa suositusta, jonka mukaan lainsäädännössä ei määritellä sitovaa henkilöstömitoitusta lastensuojeluun. Asiakkaita tulee tukea asiakastilanteen ja lapsen sekä perheen tuen tarpeen mukaisesti. Tuen tarve vaihtelee asiakasprosessin eri vaiheissa. Tuntimääräisesti ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista määritellä asiakasprosessiin käytettävää aikaa.

Kustannus- ja henkilöstövaikutuksia ei ole arvioitu. Hallitusohjelman mukaan kuntien velvoitteita ja kuntatalouden kustannuspaineita ei lisätä. Kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen suunnitellut leikkaukset

ovat tällä hetkellä suurempia kuin sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen ja lainsäädäntömuutoksiin varatut lisäykset. Lastensuojelun kehittämiseen kohdennetut määrärahat eivät tosiasiallisesti näy kuntataloudessa resurssillisäyksinä.

Terveysvaikutusten arviointi

Terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi toimivat peruspalvelut ovat keskeisessä asemassa. Perheiden hyvinvoinnin edistämisen ja ehkäisevän työn veloitteen sisällyttämisellä lastensuojelulain lisäksi myös lasten, nuorten ja perheiden peruspalveluja säätelevään lainsäädäntöön voidaan olettaa olevan myönteisiä terveys- ja hyvinvointivaikutuksia.

Esittelijä

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää 30.9.2013 mennessä mm. kuntien lausuntoja Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmän loppuraportista ja esityksestä lastensuojelun laatusuosituksiksi. Lausuntopyynnöt, raportti ja laatusuositusluonnos ovat liitteinä.

Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmän puheenjohtajana toimi ylisosiaalineuvos Aulikki Kananoja. Selvitysryhmän tehtävänä oli:

- selvittää pikaisesti viranomaisten toimintatapoihin ja viranomaistyön toimivuuteen liittyvät ongelmat lastensuojelussa
- selvittää tietojen vaihdon ongelmat viranomaisten välillä sekä arvioida tähän liittyvien salassapitosäännösten toimivuus
- arvioida, miten ennaltaehkäisevät toimet niin lastensuojelussa kuin lasten ja lapsiperheiden palveluissa toimivat
- arvioida lastensuojelulain toimivuutta ja sen resursointia sekä lain nojalla annettavaa ohjeistusta
- arvioida lastensuojelun johtamista, asiakastyön toimintamalleja ja koulutustarvetta
- arvioida lastensuojeluilmoituskäytännön toimivuutta
- tehdä toimenpide-ehdotuksia havaittujen ongelmien korjaamiseksi ja lainsäädännön muuttamiseksi

Lasten ja perheiden palvelujen sekä lastensuojelulain toimivuutta selvittävän työryhmän alatyöryhmä, puheenjohtajanaan neuvotteleva virkamies Marjo Lavikainen sosiaali- ja terveysministeriöstä, on tehnyt esityksensä lastensuojelun laatusuosituksiksi. Laatusuosituksesta annettavassa lausunnossa on tarvittavien henkilöstömäärien selvittämistä varten pyydetty ottamaan kantaa seuraaviin kysymyksiin:

23.09.2013

Stj/1

1. Tulisiko lastensuojelun henkilöstömäärä suhteuttaa aikaan vai asiakasmääriin?
2. Mikä olisi työn laadun turvaava kohtuullinen henkilöstömäärä ja -rakenne?
3. Millaisia muutoksia ne toisivat nykytilanteeseen ja mikä olisi niiden vaikutus lastensuojelun kustannuksiin ja koulutustarpeisiin lyhyellä ja pitkällä aikavälillä?

Sosiaali- ja terveyslautakunnan, varhaiskasvatuslautakunnan, opetuslautakunnan sekä talous- ja suunnittelukeskuksen lausunnot sisältyvät päätöshistoriaan. Päätösehdotus perustuu saatuihin lausuntoihin.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Laura Rätty

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Lausuntopyyntö toimiva lastensuojelu -selvitysryhmän loppuraportista
- 2 Lausuntopyyntö työryhmän esityksestä lastensuojelun laatusuosituksiksi
- 3 HEL 2013-009652 ministeriön lausuntopyyntö

Otteet

Ote

Sosiaali- ja terveysministeriö

Otteen liitteet

Muutoksenhakukielto, valmistelu

Tiedoksi

Sosiaali- ja terveyslautakunta
Varhaiskasvatuslautakunta
Opetuslautakunta
Talous- ja suunnittelukeskus

Päätöshistoria

Varhaiskasvatuslautakunta 10.09.2013 § 125

Pöydälle 20.8.2013

HEL 2013-009652 T 05 02 00

Päätös

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
hallintokeskus@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/hallintokeskus>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566

Varhaiskasvatuslautakunta päätti antaa kaupunginhallitukselle sosiaali- ja terveysministeriön Toimiva lastensuojelu -työryhmän loppuraportista ja luonnoksesta lastensuojelun laatusuosituksiksi seuraavansisältöisen lausunnon siltä osin kuin ne koskevat varhaiskasvatusta.

Peruspalveluministerin asettama Toimiva lastensuojelu -työryhmä jätti loppuraporttinsa 19.6.2013. Samalla selvitysryhmän alatyöryhmä luovutti peruspalveluministerille luonnoksen laatusuosituksiksi, joka on tarkoitettu ohjaamaan lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelutyön tekemistä ja järjestämistä.

Selvitysryhmä katsoo, että toiminnan parantamista tarvitaan kaikilla tasoilla: asiakastyössä, koulutuksessa, toiminnan ohjauksessa ja kansallisessa johtamisessa. Puutteiden korjaamiseksi ryhmä ehdottaa yhteensä 54 lastensuojelua kehittävää toimenpidettä. Lastensuojelun laatusuositusluonnoksessa korostetaan kokemusta osallisuudesta ja aidosta yhteistyöstä sekä vastuuta huolehtia palvelujen ja tuen saannista.

Varhaiskasvatuslautakunta pitää luonnosta lastensuojelun laatusuosituksiksi hyvänä ja kattavana lähtökohtana laadukkaan lastensuojelun toteutumiselle. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta tärkeää on erityisesti toimiva yhteistyö kaupungin eri toimijoiden kesken. Yhdessä luodut rakenteet ja sopimukset sekä yhteisesti sovitut toimintatavat edistävät lapsen ja perheen edun parasta mahdollista toteutumista, kuten raportissa todetaan.

Varhaiskasvatusviraston eri palvelumuodoissa lastensuojelulliset tavoitteet liittyvät erityisesti varhaiseen tukeen ja ehkäisevään lastensuojeluun. Raportissa mainitut asiakasperheiden tukeminen, hyvän lapsuuden turvaaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy ovat keskeisiä varhaiskasvatuksen tavoitteita.

Yhteistyö lasten hyvinvoinnin tukemisessa

Helsingissä varhaiskasvatusvirasto tekee sosiaali- ja terveysviraston kanssa yhteistyötä, joka toteutuu erityisesti varhaisen tuen palveluohjauksessa sekä neuvolan laajaan terveystarkastukseen liittyvän tietojen vaihdon (Hyve 4 -malli) kautta. Hyve 4 -malli on ollut Helsingissä käytössä vuodesta 2011 ja se koskee kaikkia päivähoidossa olevia neljä vuotta täyttäviä lapsia. Malli sisältää päiväkodissa huoltajien kanssa käydyn keskustelun pohjalta täytettävän arviointilomakkeen, neuvolan laajan terveystarkastuksen sekä siitä saatavan palautteen, joka palautuu lapsen päivähoitopaikkaan. Tarkoituksena on käyttää eri asiantuntijoiden osaamista lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja kehityksen sekä niihin liittyvien riskitekijöiden arvioinnissa. Mallin käytössä on tärkeä panostaa

tukea tarvitseviin lapsiin. Hyve 4 -mallin toimivuuden arviointi aloitetaan syksyllä 2013.

Varhaiskasvatusviraston ja sosiaali- ja terveysviraston perhe- ja sosiaalipalvelujen johtoryhmillä on säännölliset tapaamiset, joissa yhteistyötä suunnitellaan ja arvioidaan. Vuosina 2006–2007 päivähoito ja lapsiperheiden palvelut valmistelivat henkilöstön käyttöön Lapsen hyvän kasvun ja kehityksen riskitekijöiden ja suojaavien tekijöiden tunnistaminen -oppaan.

Oppaan mukaan, kun päivähoidossa olevan lapsen osalta herää huoli tai perheen tilanteesta nähdään riskitekijöitä, päivähoidossa tärkeintä on tukea ja havainnoida lasta, keskustella tilanteesta huoltajien kanssa ja tarvittaessa käsitellä lapsen ja perheen tilannetta moniammatillisessa yhteistyöpalaverissa. Tarvittaessa päivähoidon työntekijät konsultoivat lastensuojelun toimijoita, ja mikäli tilanne vaatii, tehdään lastensuojeluilmoitus. Päivähoidossa on tärkeää ottaa vanhempien kanssa asiat rohkeasti puheeksi, puuttua huolestuttaviin tilanteisiin jo varhaisessa vaiheessa sekä käynnistää riittävä viranomaisyhteistyö riittävän nopeasti. Tämän toteutuminen vaatii yhteistyön jatkuvaa ylläpitämistä, toimintatapojen edelleen kehittämistä sekä henkilöstön kouluttamista ja tukemista.

Yhteistyön toteutumisen näkökulmasta varhaiskasvatuslautakunta pitää tärkeänä, että päivähoidon tekemien lastensuojeluilmoitusten osalta lapsen ja perheen asian käsittelyn etenemisestä saadaan riittävästi tietoa siten, että varhaiskasvatus voi omalta osaltaan vahvistaa lapsen hyvinvointia kriisitilanteissa. Työryhmän raportissa sekä lastensuojelun laatusuosituksissa nostetaan esiin tietojen vaihtoon ja salassapitoon liittyvät kysymykset yhteistyötilanteissa. Tältä osin toimintatapoja tulisi myös Helsingissä täsmentää siten, että tietojen vaihto monihallintokuntaisessa yhteistyössä palvelisi lapsen etua parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä kuitenkin vaatisi täsmennystä myös lainsäädäntöön sekä valtakunnallisiin linjauksiin.

Lapsen kouluun siirtyminen on keskeinen nivelvaihe, jonka sujuvoittamiseen on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Esiopetuksen oppilashuollon tehtävänä on seurata ja tukea jokaisen lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittaessa tukea lasta ja puuttua hyvinvoinnissa tapahtuviin muutoksiin yhteistyössä huoltajan kanssa. Helsingissä esiopetuksen oppilashuoltoa koordinoidaan ja kehitetään syksyllä 2013 perustettavassa monihallintokuntaisessa oppilashuollon ryhmässä. Ryhmän tarkoituksena on sopia esiopetuksen oppilashuoltoon liittyvän yhteistyön yleisistä periaatteista ja rakenteista, käytännön toiminnan järjestämisestä, keskinäisestä työnjaosta ja vastuista. Ryhmässä on edustajia varhaiskasvatusvirastosta, sosiaali- ja terveysvirastosta sekä opetusvirastosta.

Kasvatuskumppanuus perheiden kanssa

Työryhmän esitys lastensuojelun laatusuosituksiksi nostaa eräiksi keskeisiksi tekijöiksi välittävän vuorovaikutuksen sekä lapsi- ja perhelähtöisyyden. Helsingin varhaiskasvatuksessa työtä tehdään yhdessä perheiden kanssa kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti. Varhaiskasvatusvirasto ottaa toiminnassaan huomioon vanhemmuuteen liittyvät erityiset haasteet, jotka liittyvät erilaisiin perhemalleihin, mediaympäristöön sekä syrjäytymiseen.

Varhaiskasvatusvirastossa on panostettu kasvatuskumppanuuteen, moninaisten perheiden kohtaamiseen ja vanhemmuuden tukemiseen. Monikulttuuristen perheiden osalta tästä hyvänä esimerkkinä on yhteistyössä lasten neuvolan ja opetustoimen kanssa toteutettu kieli- ja osallisuusohjelma Ota Koppi!. Yksi varhaiskasvatuksen tehtävistä niin päivähoitossa kuin avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa on vanhempien kasvatustietoisuuden tukeminen, mikä osaltaan vastaa ehkäisevän lastensuojelun haasteisiin.

Hyvän lapsuuden keskeiset tekijät ovat turvallinen huolenpito ja hyvä vuorovaikutus. Päivähoito on tärkeä perheen ulkopuolinen kehitysyhteisö, jossa voidaan turvallisissa olosuhteissa muodostaa suojaavia tekijöitä lapselle silloinkin, kun huolenpito ja vuorovaikutus muutoin vaarantuvat.

Varhaiskasvatusvirastossa positiivisen diskriminaation rahoituksella tasoitetaan alueellisia eroja resursoimalla varhaiskasvatuksen perustyöhön enemmän voimavaroja indikaattorien osoittamille alueille.

Varhaiskasvatuksessa kiinnitetään huomiota lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, jossa kuvataan lapsen vahvuudet ja tarpeet oppijana sekä toimenpiteet, joilla lapsen kasvua ja kehitystä parhaiten tuetaan. Samoin kaikille asiakasperheille laaditaan palvelusuunnitelma. Nämä asiakirjat toimivat lapsen tukemiseen liittyvien toimenpiteiden pohjana myös silloin, kun lapsen ja perheen tilanteesta johtuen joudutaan tekemään lastensuojelullisia toimenpiteitä.

Varhaiskasvatusviraston alaisuudessa toimii noin 70 leikkipuistoa, joissa tarjotaan avoimia varhaiskasvatuspalveluja, kuten leikkitoimintaa, koululaisten iltapäivätoimintaa sekä leikkitoiminnan kerhoja. Leikkipuistoissa toimivien sosiaaliohjaajien ammatilliseen osaamiseen kuuluu myös perheiden kohtaaminen, tukeminen ja palveluohjaus kriisitilanteissa. Leikkipuistojen henkilöstörakennetta on viime vuosina muutettu siten, että sosiaaliohjaajien suhteellinen osuus henkilöstöstä on kasvanut.

Varhaiskasvatustalokunta katsoo, että varhaiskasvatuksen näkökulmasta vaikutusta on erityisesti raportin yhteistyötä koskevilla toimenpide-ehdotuksilla. Säädösten selkeyttäminen ja toimintatapojen yhtenäistäminen helpottaa yhteistyötä, vaikka Helsingissä toimivasta yhteistyöstä on nykytilanteessakin hyviä kokemuksia. Toimenpide-ehdotuksista erityisesti ehdotukset 2–9 parantavat toteutuessaan myös varhaiskasvatustalokunnan edellytyksiä hoitaa sille kuuluvia ehkäisevän lastensuojelun ja varhaisen tuen tehtäviä.

Palvelurakenteeseen liittyvän toimenpide-ehdotuksen 39 mukaan hyvinvoinnin edistäminen ja ehkäisevä työ tulee lainsäädännöllä säätää peruspalveluja, kuten varhaiskasvatusta, järjestävien tahojen tehtäväksi. Varhaiskasvatustalokunnan tehtäviä ei kuitenkaan tule lainsäädännöllä lisätä. Mikäli kuitenkin näin toimitaan, tulee samalla varmistaa riittävät resurssit.

Valtakunnalliseen lapsi- ja nuorisopoliittiseen ohjelmatyöhön liittyviä toimenpide-ehdotuksia 51–54 varhaiskasvatustalokunta pitää kannatettavina.

Lausuntopyynnössä pyydetään myös ottamaan kantaa lastensuojelun henkilöstömitoitukseen. Varhaiskasvatustalokunnan tapahtuvat toimenpiteet toteutuvat pääosin päivähoitoasetuksessa määritellyn hoito- ja kasvatustalokunnan ja lasten välisen suhdetalon puitteissa. Varhaiskasvatustalokunta pitää toimivan yhteistyön lisäksi tärkeänä riittävää resursointia lastensuojelun sosiaalityöhön, jotta ennaltaehkäisevää työtä ja varhaista tukea todella vahvistetaan.

Samalla varhaiskasvatustalokunta päätti tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Käsittely

10.09.2013 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus:

Terhi Mäki: Kappaleen, joka alkaa sanoilla "Oppaan mukaan, kun päivähoitossa olevan lapsen" viimeinen virke muutetaan muotoon: "Tämän toteutuminen vaatii yhteistyön jatkuvaa ylläpitämistä, toimintatapojen edelleen kehittämistä sekä henkilöstön kouluttamista ja tukemista."

Kannattaja: Sanna Vesikansa

Terhi Mäen tekemä ja Sanna Vesikansan kannattama vastaehdotus voitti esittelijän ehdotuksen yksimielisesti.

Vastaehdotus:

Sanna Vesikansa: Poistetaan viimeinen virke kappaleesta, joka alkaa

sanoilla "Lausuntopyyntöissä pyydetään myös ottamaan kantaa" ja sen tilalle lisätään seuraava virke: "Varhaiskasvatuslautakunta pitää toimivan yhteistyön lisäksi tärkeänä riittävää resursointia lastensuojelun sosiaalityöhön, jotta ennaltaehkäisevää työtä ja varhaista tukea todella vahvistetaan."

Kannattaja: Laura Nurminen

Sanna Vesikansan tekemä ja Laura Nurmisen kannattama vastaehdotus voitti esittelijän ehdotuksen yksimielisesti.

20.08.2013 Pöydälle

Esittelijä

varhaiskasvatusjohtaja
Satu Järvenkallas

Lisätiedot

Mikko Mäkelä, varhaiskasvatuksen asiantuntija, puhelin: 310 24378
mikko.makela(a)hel.fi

Talous- ja suunnittelukeskus 10.9.2013

HEL 2013-009652 T 05 02 00

Peruspalveluministerin asettama Toimiva lastensuojelu -työryhmä jätti loppuraporttinsa 19.6.2013. Samalla selvitysryhmän alatyöryhmä luovutti peruspalveluministerille luonnoksen laatusuosituksiksi, joka on tarkoitettu ohjaamaan lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelutyön tekemistä ja järjestämistä.

Selvitysryhmä katsoo, että toiminnan parantamista tarvitaan kaikilla tasoilla: asiakastyössä, koulutuksessa, toiminnan ohjauksessa ja kansallisessa johtamisessa. Puutteiden korjaamiseksi ryhmä ehdottaa yhteensä 54 lastensuojelua kehittävää toimenpidettä. Toimenpide-ehdotuksissa korostetaan viranomaisten välisen yhteistyön välttämättömyyttä ja jatkuvuutta koko lastensuojelun asiakkuuden ajan. Ehdotus tietojen vaihdon ja salassapitoa koskevien säännösten yhtenäistämistä, yksinkertaistamisesta ja selkeyttämisestä sekä valtakunnallisen koulutuksen järjestämisestä on kannatettava.

Selvitysryhmä esittää useita laki- ja asetusmuutoksia. Monet ehdotuksista liittyvät jo valmisteilla oleviin lakiesityksiin. Talous- ja suunnittelukeskus toteaa, että kunnan tehtäviä ei tule lainsäädännöllä lisätä. Mm. mikäli jälkihuollon päättymisen ikäraja lainsäädännössä nostetaan, tulee valtion samalla osoittaa riittävät resurssit.

Talous- ja suunnittelukeskus ei myöskään pidä tarkoituksenmukaisena entisestään lisätä muodollisia pätevyysvaatimuksia

lastensuojelutyöhön. Sen sijaan sosiaalityön yliopistollisia koulutuspaikkoja tulisi lisätä ja näin osaltaan varmistaa pätevän henkilöstön saatavuus lastensuojeluun.

Lastensuojelun laatusuositusluonnoksessa taas korostetaan kokemusta osallisuudesta ja aidosta yhteistyöstä sekä vastuuta huolehtia palvelujen ja tuen saannista.

Talous- ja suunnittelukeskus kannattaa suositusta, jonka mukaan lainsäädännössä ei määritellä sitovaa henkilöstömitoitusta lastensuojeluun. Asiakkaita tulee tukea asiakastilanteen ja lapsen sekä perheen tuen tarpeen mukaisesti. Tuen tarve vaihtelee asiakasprosessin eri vaiheissa. Tuntimääräisesti ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista määritellä asiakasprosessiin käytettävää aikaa.

Talous- ja suunnittelukeskus toteaa, että työryhmä ei ole arvioinut esitystensä kustannusvaikutuksia eikä vaikutuksia henkilöstön työaikoihin. Kuntien taloudellinen tilanne voi osittain estää tai hidastaa uudistusten toteuttamista. Lisäksi talous- ja suunnittelukeskus toteaa, että laatusuosituksia tulee voida toteuttaa määrärahojen sallimissa puitteissa.

Lisäksi talous- ja suunnittelukeskus viittaa hallitusohjelmaan ja toteaa, että lainsäädäntömuutos tulee toteuttaa siten, että kuntien velvoitteita ja kustannuspaineita kuntataloudelle ei lisätä. Hallitusohjelman kirjausten mukaan hallituksen kuntapolitiikka luo edellytyksiä julkisen talouden kestävyysvajeen kaventamiselle sekä varautumiselle ikääntymisestä seuraavalle palvelujen kasvavalle kysynnälle. Kuntatalouden vakautta ja kestävyyttä edistetään mm. rajoittamalla kuntien tehtävien laajentamista. Myös hallituksen rakennepoliittisessa ohjelmassa todetaan, että kuntien tehtäviä ja velvoitteita puretaan yhden miljardin euron kustannuksia vastaavasti. Miljardi euroa katetaan verorahoituksella ja kuntien omin toimin, mm. tuottavuutta parantamalla.

Samalla talous- ja suunnittelukeskus toteaa, että kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen suunnitellut leikkaukset ovat tällä hetkellä suurempia kuin sosiaali- ja terveystalouden kehittämiseen ja lainsäädäntömuutoksiin varatut lisäykset. Joten lastensuojelun kehittämiseen kohdenneet määrärahat, eivät tosiasiallisesti kuntataloudessa näy resurssilisäyksiä.

Edelleen talous- ja suunnittelukeskus toteaa, että lausuntoja työryhmän esityksestä lastensuojelun laatusuosituksiksi on pyydetty 30.9.2013 mennessä. Kannanottoja pyydetään mm. henkilöstömääriä ja kustannuksia koskien. Kuitenkin 5.9.2013 mennessä oli jo lausuttava lainsäädäntöuudistuksesta, jolla on vaikutuksia mm. henkilöstömääriin ja kustannuksiin.

23.09.2013

Stj/1

Lisätiedot

Katja Rimpilä, erityissuunnittelija, puhelin: 310 36256
katja.rimpila(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveyslautakunta 03.09.2013 § 293

HEL 2013-009652 T 05 02 00

Päätös

Sosiaali- ja terveyslautakunta päätti antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon selvitysryhmän loppuraportista ja luonnoksesta lastensuojelun laatusuositukseksi:

"Toimiva lastensuojelu loppuraportti (STM 2013:19)

Selvitysryhmä katsoo, että toiminnan parantamista tarvitaan kaikilla tasoilla: asiakastyössä, koulutuksessa, toiminnan ohjauksessa ja kansallisessa johtamisessa. Puutteiden korjaamiseksi selvitysryhmä ehdottaa yhteensä 54 lastensuojelua kehittävää toimenpidettä.

Lastensuojelun toimintaympäristö on muuttunut viime vuosina. Asiakasmäärät ovat kasvaneet voimakkaasti erityisesti nuorten kohdalla. Vanhempien vakavat päihde- ja mielenterveysongelmat ovat edelleen yleistyneet.

Toimenpide-ehdotuksissa korostetaan viranomaisten välisen yhteistyön välttämättömyyttä ja jatkuvuutta koko lastensuojelun asiakkuuden ajan. Yhteistyössä tulee varmistaa laatu, rakenteet ja selkeä työn- ja vastuunjako. Ehdotus tietojen vaihdon ja salassapitoa koskevien säännösten yhtenäistämistä, yksinkertaistamisesta ja selkeyttämisestä sekä valtakunnallisen koulutuksen järjestämisestä on kannatettava.

Sosiaali- ja terveyslautakunnan näkemyksen mukaan lastensuojelulakia tulee muuttaa niin, että ilmoitusvelvolliset viranomaiset ja ammattihenkilöt ovat velvollisia tekemään ilmoituksen suoraan poliisille, jos on syytä epäillä että lapsi on joutunut henkeen tai terveyteen kohdistuneen rikoksen uhriksi. Nykyinen käytäntö, jossa ilmoitus tehdään lastensuojeluviranomaisten kautta muissa kuin seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvissä epäilyissä, ei ole tarkoituksenmukainen eikä lapsen edun mukainen.

Lasten ja vanhempien osallisuuden vahvistaminen on lastensuojelussa tärkeää. Helsingissä toimii useita lastensuojelun kokemusasiantuntijaryhmiä, joilla on ollut annettavaa lastensuojelun kehittämiseen. Työmuoto on vakiintunut ja laajeneva.

Sosiaali- ja terveyslautakunta kannattaa selvitysryhmän ehdotusta nykyistä yhtenäisemmistä arviointimenetelmistä ja toimintamalleista lastensuojelutyön keskeisiin arviointivaiheisiin. Myös yhtenäisten palvelutarpeen arviointikriteereiden kokoaminen on kannatettavaa yhtenäisen toiminnan varmistamiseksi ja valtakunnallisesti vertailukelpoisten tietojen saamiseksi. Keskeisten rekisterinpitäjien yhteistyö ja tiedonkeruuta tukeva lainsäädäntö parantavat edellytyksiä vaikuttaville ja kustannustehokkaiden palveluille.

Lastensuojelutyöhön on jo pitkään ollut vaikeuksia saada päteviä sosiaalityöntekijöitä. Sosiaali- ja terveyslautakunta ei pidä tarkoituksenmukaisena entisestään lisätä muodollisia pätevyysvaatimuksia lastensuojelutyöhön, vaan katsoo että lastensuojelun erityisyys tulee huomioida jo sosiaalityön peruskoulutuksessa ja sen jälkeen työelämän täydennyskoulutuksessa. Työelämän aikana täydennyskoulutus lisää tarvittavaa osaamista ja sitouttaa työntekijöitä. Sosiaalityön yliopistollisia koulutuspaikkoja tulisi lisätä ja näin osaltaan varmistaa pätevän henkilöstön saatavuus lastensuojeluun.

Lastensuojelussa on joskus tilanteita, joissa pysyvä huostaanotto voisi olla vaihtoehto lapsen elämäntilanteen rauhoittamiseen. Vanhempien toistuvat hakemukset huostaanoton lopettamisesta ja nuoren paluusta kotiin vaikeuttavat lapsen elämää tilanteessa, jossa kotiin paluun vaihtoehtoa ei ole. Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että pysyvä huostaanotto on kaiken kaikkiaan vaikea ja moniulotteinen asia, joka edellyttää laajaa keskustelua.

Helsingissä kaikille alle 25-vuotiaille nuorille on turvattu lastensuojelun asiakkuudesta riippumatta sosiaalityöntekijän ammatillinen tuki. Myös monilla muilla kuin lastensuojelun asiakkaana olleilla nuorilla on vaikeuksia itsenäisessä selviytymisessä ja tukea tulee kohdentaa tasapuolisesti kaikille apua tarvitseville. Mikäli jälkihuollon päättymisen ikäraja lainsäädännössä nostetaan, tulee samalla varmistaa riittävät resurssit.

Selvitysryhmä esittää, että lasten ja perheiden palveluissa ja lastensuojelussa tavoitteeksi asetetaan lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistäminen kokonaisuutena ja ehkäisevää työtä koskevat säännökset siirretään lastensuojelulaista peruspalveluja koskeviin lakeihin. Lastensuojelulaki korostaa kunnan velvollisuutta järjestää tukea ja erityistä tukea lapselle ja perheelle erityisesti peruspalveluissa ja jo ennen kuin lapsi on lastensuojelun asiakkaana. Myös velvoite kehittää lasten ja perheiden palveluja ja lastensuojelua kokonaisuutena sisältyy lastensuojelulakiin. Sosiaali- ja terveyslautakunta ei näe tältä osin erityistä tarvetta muuttaa voimassa olevaa lastensuojelulakia, mutta esittää perheiden hyvinvoinnin edistämisen ja ehkäisevän työn

veloitteen sisällyttämistä myös lasten, nuorten ja perheiden peruspalveluja säätelevään lainsäädäntöön.

Sosiaali- ja terveyslautakunta ei näe Helsingissä oleva tarvetta siirtää erityisen vaativia lastensuojelun asiakkuuksia erityisvastuualueen tasolla toimivan moniammatillisen osaamiskeskuksen tehtäväksi. Sitä vastoin erityisvastuualueen tasolla toimiva lastensuojelun moniammatillinen osaamiskeskus, johon keskitetään lastensuojelutyön moniammatillista kehittämistä, koulutusta sekä hoito- ja kuntoutuspalveluita, on tutkimisen arvioinen ehdotus. Samalla on varmistettava, että Erva-alueen osaamiskeskuksen ja käytännön työelämän yhteistyö on organisoitu molempia osapuolia hyödyttävällä tavalla.

Selvitysryhmä esittää useita laki- ja asetusmuutoksia. Monet ehdotuksista liittyvät jo valmisteilla oleviin lakiesityksiin. Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että kunnan tehtäviä ei tule tarpeettomasti lainsäädännöllä lisätä.

Lastensuojelun laatusuositukset (STM 2013:20)

Sosiaali- ja terveyslautakunta pitää luonnosta lastensuojelun laatusuosituksiksi kattavana lähtökohtana laadukkaan lastensuojelun toteutumiselle. Tärkeää on erityisesti toimiva yhteistyö kaupungin eri toimijoiden kesken. Yhdessä luodut rakenteet ja sopimukset sekä yhteisesti sovitut toimintatavat edistävät lapsen ja perheen edun parasta mahdollista toteutumista, kuten raportissa todetaan.

Laatusuositusluonnoksessa korostetaan kokemusta osallisuudesta ja aidosta yhteistyöstä sekä vastuuta huolehtia palvelujen ja tuen saannista.

Luonnos lastensuojelun laatusuosituksiksi nostaa keskeiseksi välittävän vuorovaikutuksen sekä lapsi- ja perhelähtöisyyden. Myös Helsingin sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen hyväksymässä strategiassa korostetaan lapsen tapaamista erityisesti lapsen omassa elinympäristössä.

Selvitysryhmän alatyöryhmä esittää vaikuttavan lastensuojelutyön avaimina osallisuutta, lapselle vastuussa olevaa yhteistyötä, osaava työyhteisöä lastensuojelun perustana, riittävästi osaavia ammattilaisia, yhteistä palvelujärjestelmää ja moniulotteista arviointia.

Osallisuus

Laatusuositusluonnoksessa korostetaan, että osallisuuden edellytyksenä on lapsen ja lastensuojelun työntekijän välille syntyvä aito mahdollisuus jatkuvaan ja luottamukselliseen

vuorovaikutussuhteeseen. Asiakasprosessin pilkkomista pidetään tästä näkökulmasta haitallisena.

Lastensuojelutehtävien hoito lain edellyttämällä tavalla on toteutettu Helsingissä niin, että lastensuojeluprosessi on jaettu vastuusosiaalityön kannalta eri osiin: lastensuojelutarpeen selvitys (sisältää lastensuojeluilmoitusten käsittelyn ja lastensuojelutarpeen selvitykset), avohuollon sosiaalityö ja sijoituksen aikainen sosiaalityö. Tähän työnjakoon on päädytty viime vuosien kehittämistyön tuloksena ja viimeiset työnjaon ja rakenteiden muutokset tehtiin uuden sosiaali- ja terveystieteiden aloittaessa 1.1.2013. Nykyisellä työnjaolla ja työn organisoinnilla taataan sekä osaaminen erityistä osaamista vaativassa lastensuojelutyössä että työn hallittavuus. Tehdyillä ratkaisulla halutaan varmistaa lastensuojelutyön laatu kaikissa asiakasprosessin vaiheissa.

Työntekijän vaihtuessa on tärkeää, että asiakkuus vaihdetaan saattaen, varmistetaan asiakkaan osallisuus ja oikea tiedonkulku. Asiakkaan tulee kokea, että hänen asiakasprosessinsa jatkuu, vaikka työntekijä vaihtuu. Työntekijän asiantuntemus on asiakkaan kannalta tärkein laatutekijä.

Toteutetun työnjaon seurauksena Helsingissä lastensuojeluilmoitusten ja lastensuojelutarpeen selvitysten käsittelyajat on saatu lain edellyttämälle tasolle. Lastensuojelutarpeen selvityksen valmistuttua asiakkuuksista päättyi 52 % vuonna 2012 (Kuusikko-selvityksen raporttiluonnos v. 2012). Laadukas ja asiantunteva lastensuojelutarpeen selvitys on osoittautunut usein riittäväksi tuen muodoksi lapsen ja perheen elämässä.

Lapselle vastuussa oleva yhteistyö

Laatusuosituksissa korostetaan lakisääteisen asiantuntijaryhmän merkitystä ja sen jokaisen jäsenen roolia lapsen asioissa. Lastensuojelun sosiaalityöntekijällä tulee työssään olla mahdollisuus moniammatilliseen konsultaatioon hyvin matalalla kynnyksellä.

Lapsen avun ja tuen tarve ei poistu lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen, vaan viranomaisyhteistyön tulee tiivistyä. On välttämätöntä, että lastensuojeluilmoituksen tehnyt viranomainen saa tiedon lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisesta. On tärkeää, että ilmoituksen tehnyt viranomainen osallistuu lastensuojelutarpeen selvittämiseen, koska ilmoittaja on tavannut lasta usein ja pitkään sekä tietää tämän elämäntilanteen.

Jokainen yhteistyötaho vastaa siitä, että lastensuojeluasiakkaat ja heidän vanhempansa saavat tarvitsemansa palvelut ja avun. Lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen tai hänen vanhempiansa

23.09.2013

Stj/1

tuen tarve tulee priorisoida kiireelliseksi kaikissa perus- ja erityispalveluissa.

Osaava työyhteisö lastensuojelun perustana

Lapsen tarvitsemat palvelut on tarkoituksenmukaista järjestää selvitysryhmän esityksen mukaisesti lapsen tarpeiden mukaisesti ja tilanteen korjaamiseen edellytettävän osaamisen mukaisesti porrastettuna; peruspalvelut, konsultoiva tuki peruspalvelun työntekijöille ja lastensuojelun tuottamat viimesijaiset, korjaavat palvelut.

Merkittävä asia on, miten hyvin lapset ja vanhemmat tulevat kohdatuiksi ja saavat tukea normaalissa toimintaympäristössään, esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Lapset viettävät ison osan päivästä peruspalveluissa, joissa lapsen ongelmien havaitsemiseen on parhaat mahdollisuudet. Jos peruspalvelut toimivat hyvin, niin paine lastensuojeluun vähenee.

Luonnoksessa laatusuositukseksi esitetään, että viimesijaisessa, korjaavan lastensuojelun työyhteisössä on käytettävissä lastensuojelun sosiaalityön asiantuntijuuden lisäksi juridista, psykologista, psykiatrista ja pedagogista osaamista. Erityisesti juridiset kysymykset nousevat jatkuvasti esiin nykyisessä lastensuojelutyössä ja juridisen asiantuntemuksen turvaaminen on välttämätöntä. Helsingissä lastensuojelun työyhteisöissä korostuu sosiaalialan osaaminen, mutta myös muiden ammattiryhmien työskentelystä on hyviä kokemuksia. Lastensuojelussa on mahdollista muuttaa nykyistä tehtävärakennetta niin, että lastensuojelun työyhteisöihin, esimerkiksi lastensuojelun perhetyöhön, rekrytoidaan myös muiden alojen ammattilaisia, mikäli se arvioidaan tarkoituksenmukaiseksi..

Lastensuojelun asiakaskunta on muuttunut haastavammaksi ja siksi eri ammattiosaajien tukea ja palveluita on oltava joustavasti ja riittävässä määrin käytettävissä lastensuojelun avohuollon apuna lapsen ja vanhempien kuntoutumisprosessissa. Yhteistyömuotoja ja yhteistyötä on tarpeen lisätä erityisesti nuorten ja vanhempien päihdehuollon ja mielenterveyspalvelujen kanssa. Kiireellisten sijoitusten suurin syy oli Helsingissä tammikuusta kesäkuuhun 2013 nuorten ja vanhempien päihdeongelmat (26 %:lla ensisijainen syy). Lasten psyykkiset ongelmat olivat myös hyvin yleisiä (14 %:lla ensisijainen syy). Yhteistyö ja yhteinen kehittäminen lasten- ja nuorisopsykiatrian kanssa on myös jatkossa välttämätöntä, jotta lastensuojelu ei joudu paikkaamaan ja korvaamaan terveydenhuoltojärjestelmän puutteita.

Riittävästi osaavia ammattilaisia

23.09.2013

Stj/1

Lasten tilanteiden arviointi, huostaanottojen ja päätösten sekä lausuntojen ja selvitysten valmistelu vie paljon resursseja sosiaalityössä. Kannatettava suositus on, että vähintään puolet lastensuojelun sosiaalityöntekijän työajasta kohdistuu välittömään asiakastyöhön, lapsen ja perheen kohtaamiseen ja vuorovaikutustyöhön.

Sosiaali- ja terveyslautakunta kannattaa suositusta, jonka mukaan lainsäädännössä ei määritellä sitovaa henkilöstömitoitusta lastensuojeluun. Asiakkaita tulee asiakastilanteen ja lapsen sekä perheen tuen tarpeen mukaisesti. Tuen tarve vaihtelee asiakasprosessin eri vaiheissa. Tuntimääräisesti ei ole mahdollista eikä tarkoituksenmukaista määritellä asiakasprosessiin käytettävää aikaa.

Terveysvaikutusten arviointi

Terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseksi toimivat peruspalvelut ovat keskeisessä asemassa. Perheiden hyvinvoinnin edistämisen ja ehkäisevän työn velvoitteen sisällyttämisellä lastensuojelulain lisäksi myös lasten, nuorten ja perheiden peruspalveluja säätelevään lainsäädäntöön voidaan olettaa olevan myönteisiä terveys- ja hyvinvointivaikutuksia."

Käsittely

03.09.2013 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus 1:

Miikka Merikanto: Kohta 6, viimeinen virke poistetaan ("Kokemusasiantuntijaryhmien asettamisesta ja toiminnasta ei kuitenkaan tulisi määrätä laissa, sillä osallisuuden muodot muuttuvat ja ovat aina oman aikansa ilmiöitä.")

perustelu: Sosiaali- ja terveysministeriön Toimiva lastensuojelu - loppuraportissa kappaleessa 6.1.1 "Lasten ja vanhempien osallisuus" kerrotaan yksiselitteisesti, että selvitysryhmän selvityksen perusteella kokemusasiantuntijoiden kokemuksen käyttämistä päätöksenteossa.

Kannattajat: Joonas Leppänen

Vastaehdotus 2:

Miikka Merikanto: Kohta 10, toinen virke poistetaan ("Sosiaali- ja terveyslautakunta ei kannata jälkihuollon päättymisen ikärajan nostamista 21 vuodesta 25 vuoteen.")

Perustelu: STM:n selvitysryhmän loppuraportissa kappaleessa 7.2 "Huostaanotetut ja kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset" todetaan yksiselitteisesti, että selvityksen tulokset puoltavat intensiivisen tuen jatkamista 21 ikävuoden jälkeen.

23.09.2013

Stj/1

Kannattajat: Joonas Leppänen

Vastaehdotus 3:

Maija Anttila: k. 13 lisätään sana "tarpeettomasti" kohtaan - kuntien lakisääteisiä tehtäviä ei ...

Kannattajat: Joonas Leppänen

Vastaehdotus 4:

Maija Anttila: k.12 Viimeinen lause poistetaan ja tilalle lause. "Samalla on varmistettava, että Erva-alueen osaamiskeskuksen ja käytännön työelämän yhteistyö on organisoitu molempia osapuolia hyödyttävällä tavalla"

Kannattajat: Jouko Malinen

1 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: k.12 Viimeinen lause poistetaan ja tilalle lause. "Samalla on varmistettava, että Erva-alueen osaamiskeskuksen ja käytännön työelämän yhteistyö on organisoitu molempia osapuolia hyödyttävällä tavalla"

Jaa-äännet: 1

Tuomas Nurmela

Ei-äännet: 12

Maija Anttila, Gunvor Brettschneider, Joonas Leppänen, Jouko Malinen, Miikka Merikanto, Seija Muurinen, Laura Nordström, Tuula Salo, Hannu Tuominen, Tuomas Tuure, Tero Weckroth, Markku Vuorinen

Tyhjä: 0

Poissa: 0

2 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: k. 13 lisätään sana "tarpeettomasti" kohtaan - kuntien lakisääteisiä tehtäviä ei ...

Jaa-äännet: 0

Ei-äännet: 13

Maija Anttila, Gunvor Brettschneider, Joonas Leppänen, Jouko Malinen, Miikka Merikanto, Seija Muurinen, Laura Nordström, Tuomas Nurmela, Tuula Salo, Hannu Tuominen, Tuomas Tuure, Tero Weckroth, Markku Vuorinen

23.09.2013

Stj/1

Tyhjä: 0

Poissa: 0

3 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Kohta 6, viimeinen virke poistetaan

("Kokemusasiantuntijaryhmien asettamisesta ja toiminnasta ei kuitenkaan tulisi määrätä laissa, sillä osallisuuden muodot muuttuvat ja ovat aina oman aikansa ilmiöitä.") perustelu: Sosiaali- ja terveysministeriön Toimiva lastensuojelu -loppuraportissa kappaleessa 6.1.1 "Lasten ja vanhempien osallisuus" kerrotaan yksiselitteisesti, että selvitysryhmän selvityksen perusteella kokemusasiantuntijoiden kokemusten käyttämistä päätöksenteossa.

Jaa-äännet: 3

Seija Muurinen, Tuomas Nurmela, Tero Weckroth

Ei-äännet: 10

Maija Anttila, Gunvor Brettschneider, Joonas Leppänen, Jouko Malinen, Miikka Merikanto, Laura Nordström, Tuula Salo, Hannu Tuominen, Tuomas Tuure, Markku Vuorinen

Tyhjä: 0

Poissa: 0

4 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Kohta 10, toinen virke poistetaan ("Sosiaali- ja terveyslautakunta ei kannata jälkihuollon päättymisen ikärajan nostamista 21 vuodesta 25 vuoteen.") Perustelu: STM:n selvitysryhmän loppuraportissa kappaleessa 7.2 "Huostaanotetut ja kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset" todetaan yksiselitteisesti, että selvityksen tulokset puoltavat intensiivisen tuen jatkamista 21 ikävuoden jälkeen.

Jaa-äännet: 4

Maija Anttila, Seija Muurinen, Tuomas Nurmela, Tero Weckroth

Ei-äännet: 9

Gunvor Brettschneider, Joonas Leppänen, Jouko Malinen, Miikka Merikanto, Laura Nordström, Tuula Salo, Hannu Tuominen, Tuomas Tuure, Markku Vuorinen

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Esittelijä

virastopäällikkö
Matti Toivola

Lisätiedot

Sisko Lounatvuori, lastensuojelun johtaja, puhelin: 310 43851
sisko.lounatvuori(a)hel.fi
Pia Sutinen, osastopäällikkö, puhelin: 310 62401
pia.sutinen(a)hel.fi

Opetuslautakunta 27.08.2013 § 150

HEL 2013-009652 T 05 02 00

Päätös

Opetuslautakunta päätti antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut lastensuojelun laatusuosituksen -työryhmän raportin (STM 071:00/2012).

Lastensuojelun toiminnassa on ollut joitakin ongelmakohtia, ja työryhmän esitykset tähtäävät niiden poistamiseen. Esitykset ovat sinänsä kannatettavia. Valitettavasti työryhmä ei ole ehtinyt arvioida esitystensä kustannusvaikutuksia eikä vaikutuksia alalla toimivan henkilöstön työaikatauluihin/työaikoihin. Esityksissä on myös useita tiedonsiirron parantamiseen liittyviä kommentteja. Tiedonsiirron kehittäminen eri viranomaisten/hallintokuntien välillä on tärkeää. Esityksessä oleviin kohtiin olisi hyvä saada Tietosuojavaltuutetun toimiston näkemys. Näistä syistä ryhmän esitysten käytännön toteuttamiskelpoisuutta on vaikea arvioida. Kuntien vaikea taloudellinen tilanne voi osittain estää tai hidastaa sinällään tarpeellistenkin uudistusten toteuttamista. Varhainen puuttuminen ja palvelujen tuominen lasten ja nuorten toimintaympäristöön tulisi ottaa vahvemmin esille. Tämä edellyttää yhteistyön vahvistamista kuntatasolla opetus- ja nuorisotoimen kanssa.

Suosituksessa 11 sanotaan, että lastensuojelun avo- ja sijaishuollon asiakkaina olevien lasten hyvinvointia ja terveydentilaa tulee seurata vuosittain laajoilla terveystarkastuksilla, joiden tulokset otetaan huomioon asiakassuunnitelmaa päivitettäessä. Laajat terveystarkastukset on ainakin kouluterveydenhuoltoa koskevassa asetuksessa määritelty terveystarkastuksiksi, joihin koululääkäri osallistuu. Toteutuessaan esitys lisäisi merkittävästi koululääkärien työmäärää. Lisäksi joissakin tilanteissa soveltuvampi arvioija voisi olla esimerkiksi koulupsykologi tai -kuraattori.

Suositus 37 esittää, että yleinen tuki on ensisijainen niin, että tarve tehostettuun ja erityiseen vähenee. Tämän toteutuminen edellyttäisi, että perustason resursseja sosiaalitoimen ennaltaehkäisevässä perhetyössä, terveystoimessa ja oppilashuollossa vahvistetaan. Kunnan tason toiminnassa tulisi kehittää toimintamalleja, joissa eri hallintokuntien asiantuntijat toimivat yhdessä työparina tai tiiminä lapsen arjen toimintaympäristössä, esim. koulussa monihallintokuntaisia toimintamalleja on kokeiltu tuloksellisesti Helsingissä muun muassa maahanmuuttajaperheiden kotouttaminen on linkitetty ao. lasten valmistavaan opetukseen sekä koulua käymättömien lasten tukemisessa.

Suosituksessa 39 esitetään, että lastensuojelulaissa olevat hyvinvoinnin edistämistä ja ehkäisevää työtä koskevat säännökset tulee siirtää lasten ja perheiden peruspalveluja (esim. neuvola, varhaiskasvatus ja koulu) koskeviin lakeihin ja säätää niiden tehtäväksi. Tämä on perusteltua. Toisaalta esitys on vastakkainen hallituksen esitykselle oppilas- ja opiskeluhuollosta. Siinä esitetään oppilashuollon palveluiden siirtämisestä pois lastensuojelu- ja perusopetuslaista omaan lakiinsa. Opetuslautakunta puoltaa palvelujen siirtämistä työryhmän suosituksen mukaan perusopetuslainsäädäntöön ja uudessa hallituksen esityksessä olevassa oppilas- ja opiskelijalaissa muutettavaksi siten, että koulun oppilashuoltotyö on koulun vastuulla sekä henkilöstön sijoituksen osalta kunnalla on toimivalta päättää siitä.

Opetuslautakunta pitää suosituksia hyvinä ja kannatettavina, mutta esityksen pohjalta ei pystytä ottamaan kantaa kustannus- ja henkilöstövaikutuksista.

Esittelijä

linjanjohtaja
Outi Salo

Lisätiedot

Vesa Nevalainen, oppilashuollon päällikkö, puhelin: 310 86214
vesa.nevalainen(a)hel.fi